

Nr 373.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete; given Stockholms slott den 25 oktober 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober 1946.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, följande.

För humanitär hjälpverksamhet i av kriget berörda länder ha hittills anvisats sammanlagt 129 miljoner kronor, varav 20 miljoner å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, 70 miljoner å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 samt 39 miljoner å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 (prop. nr 275/1944, 139/1945 och 215/1946, r. skr. nr 427/1944, 431/1945 och 294/1946). Anslagen ha anvisats såsom reservationsanslag under sjunde huvudtiteln. Beredningen av frågor rörande statens åtgärder på här berörda område har närmast ankommit å svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet.

I skrivelse den 26 september 1946 har kommittén för internationell hjälpverksamhet anmodats att inkomma med översikt över eventuella ytterligare medelsbehov för redan slutförda hjälpåtgärder, vilka ännu ej reglerats, samt för nya hjälpåtgärder, som kunde vara av behovet påkallade. Kommittén har i anledning av nyssnämnda skrivelse inkommit med en den 19 oktober 1946 dagtecknad promemoria.

I promemorian har kommittén till en början erinrat om att 15 miljoner kronor av det av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 215 äskade beloppet å 39 miljoner kronor avsetts för olika, av kommittén föreslagna ändamål. Det konstateras att kostnaderna för de av kommittén tidigare föreslagna hjälpåtgärderna i huvudsak väl rymmas inom denna anslagsram. Dels för alljämt pågående hjälpåtgärder inom Sverige m. m., dels ock för nya hjälpåtgärder äro emellertid enligt kommitténs mening nya medel erforderliga. Jag torde här få referera vad kommittén anför härom.

I. Pågående hjälpåtgärder inom Sverige.

A. Sjukvård för finska barn.

Med anledning av framställning från medicinalstyrelsen, anmäld i Kungl. Maj:ts av riksdagen bifallna proposition nr 215, har Kungl. Maj:t till styrelsens förfogande ställt ett belopp av 2 milj. kronor för sjukvård för finska barn.

Styrelsen har sedermera i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 september 1946 anmält att behovet av sjukvård för finska barn fortfarande vore mycket stort. Ungefärligen 2 000 barn vore i särskilt stort behov av vård i Sverige. Kostnaderna för deras omhändertagande å sjukhem beräknades för ett år till 2 milj. kronor. Därtill komme ett belopp av cirka 300 000 kronor för sjukhusvård, sjukvårdsmaterial och andra särskilda kostnader. Då av tidigare anslag 577 633 kronor funnes disponibla, skulle det ytterligare medelsbehovet uppgå till omkring 1,8 milj. kronor för innevarande budgetår.

Kommittén, som icke tidigare beretts tillfälle att taga ställning till denna hjälpaktion, har, med hänsyn till det föreliggande stora behovet, intet att invända mot ett bifall till styrelsens framställning. Åtgärder böra dock vidtagas för att förbereda en avveckling av verksamheten, och ytterligare överföring av sjuka barn från Finland till Sverige synes icke böra förekomma.

B. Repatriantverksamhet.

Flyktings- och repatriantverksamheten handhaves numera, utom vad beträffar sjukhusvård, helt av statens utlänningskommission.

Kommissionen har tidigare till socialdepartementet ingivit uppgift om kostnaden för denna verksamhet under budgetåret 1945—1946. Dessa kostnader, som uppgåvos till 15,99 milj. kronor, hade förskötterats ur det s. k. flyktingsanslaget. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1946 hade till detta anslag från återuppbyggnadsanslaget överförts 10 milj. kronor. Om samtliga kostnader för ifrågavarande verksamhet intill utgången av sistlidna budgetår skola redovisas på återuppbyggnadsanslaget, återstå alltså att täcka 5,99 milj. kronor.

På grund av genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1946 företagna omregleringar komma, enligt uppgift från vederbörande myndigheter, vissa anvisningar från återuppbyggnadsanslaget icke att utnyttjas. En besparing på omkring 2,5 milj. kronor å tidigare anvisade medel torde därför kunna göras. Om denna till 2 milj. kronor disponeras för täckning av ännu oreglerade repatriantkostnader, återstår att till flyktingsanslaget överföra ersättning med 3,99 milj. kronor. Kommittén föreslår, att detta belopp anvisas för ändamålet. Blir besparingen på detta sätt i huvudsak disponerad för täckning av repatriantkostnaderna, fordras att medel anvisas också för två särskilda hjälpåtgärder, yrkesutbildning för norrmän och översändande av baracker till Nordfinland, vilka dragit större kostnader än tidigare uppgivits. Förslag härom framlägges i det följande.

Utlänningskommissionens totalkostnader för flyktings- och repatriantverksamhet under budgetåret 1946/47 ha beräknats till 14,5 milj. kronor. Kommissionen har meddelat att av detta belopp högst 7 milj. kronor torde belöpa på repatriantverksamheten och följaktligen böra belasta återuppbyggnadsanslaget.

Sjukhusvård för repatrianter handlägges av medicinalstyrelsen. Enligt uppgift av styrelsen ha kostnaderna härför reglerats inom befintliga anslag intill den 1 oktober detta år. För närvarande vårdas på sjukhus omkring 250 repatrianter. För återstoden av budgetåret erfordras enligt styrelsen ett belopp av 750 000 kronor.

I ovannämnda kostnadsberäkningar ha icke medtagits oguldna utgifter för järnvägsresor, vilka företagits av flyktingar, repatrianter och utländska barn. Sådana utgifter tillkomma även för civilförsvarsstyrelsen, varjämte järnvägsstyrelsen bemyndigats att för vissa resor direkt rekvirera likvid hos statskontoret. Enligt uppgift från järnvägsstyrelsen uppgå de oguldna kostnaderna under år 1945 till cirka 1 milj. kronor, varav cirka 150 000 kronor belöper på civilförsvarsstyrelsen. Detta senare belopp torde rymmas inom civilförsvarsstyrelsens tillgängliga anslag, varför 850 000 kronor återstå att täcka. Under år 1946 har transportverksamheten haft betydligt mindre omfattning, varför järnvägsstyrelsen för första halvåret beräknar ett medelsbehov av 200 000 kronor. Då därtill vissa kostnader under löpande budgetåret icke beröra repatrianter utan andra flyktingkategorier och därför böra belasta flyktingsanslaget, torde ytterligare besparingar kunna göras. För tiden 1 januari 1946—30 juni 1947 synes därför ett belopp av 500 000 kronor vara tillräckligt. Tillhoppa skulle således för transportkostnader erfordras 1 350 000 kronor.

De hittills oreglerade repatriantkostnaderna, inklusive kostnaderna för sjukvård och transporter, uppgå sålunda till sammanlagt (3 990 000 + 7 000 000 + 750 000 + 1 350 000 =) i runt tal 13,1 milj. kronor.

II. Reglering av vissa merkostnader för redan genomförda hjälpåtgärder.

Såsom ovan under I B anförts ha utöver tidigare beräkningar merkostnader uppstått vid genomförandet av vissa hjälpåtgärder. Sålunda uppskattar statens arbetsmarknadskommission kostnaderna för yrkesutbildning i Sverige av norsk ungdom till 1,6 milj. kronor mot tidigare beräknade 0,6 milj. kronor. Leverans av baracker till Nordfinland har fått betydligt större omfattning än vad som tidigare antagits, och slutkostnaderna uppgå enligt meddelande från civilförsvarsstyrelsen till 1 074 533: 25 kronor mot tidigare anmälda 86 000 kronor. Medel för dessa utgiftsökningar, tillhoppa omkring 2 milj. kronor synas nu böra äskas.

III. Nya hjälpåtgärder.

A. Barnbespisningar i Tyskland.

I januari 1946 påbörjades, efter anhållan av brittiska Röda korset, genom försorg av svenska Röda korset och föreningen Rädda barnen bespisningar i Västtyskland och Berlin för sammanlagt 120 000 barn. Kostnaderna för denna verksamhet täcktes dels av ifrågavarande organisationer, dels genom statsbidrag ur för livsmedelshjälp tillgängliga medel. Bespisningen upphörde vad beträffar den brittiska zonen (100 000 barn) den 1 juli. I Berlin kunde verksamheten fortsätta tack vare ekonomiskt stöd från Europahjälpen.

Med hänsyn till det försämrade livsmedelsläget i Tyskland har Storbritanniens regering därefter anhållit att utspisningarna i den brittiska zonen måtte återupptagas. Med anledning härav har Europahjälpen beviljat 1 milj. kronor för återupptagande av bespisningarna den 1 oktober 1946. Några ytterligare bidrag av enskilda medel torde för närvarande icke stå att erhålla. För fortsättande av bespisningarna under den önskade tiden, åtta månader, erfordras enligt beräkningar av statens livsmedelskommission och svenska Röda korset, under förutsättning av att administrations- (inklusive transport-)kostnaderna per portion förbli oförändrade, ytterligare ett belopp av 4,5 milj. kronor.

Genom företagna personalreduceringar och andra rationaliseringsåtgärder finnas förutsättningar för att en besparing om högst 400 000 kronor kan vinnas, varvid således anslagsbehovet skulle reduceras till 4,1 milj. kronor. Med hänsyn till att vid genomförandet av en hjälpaktion av denna art vissa oförutsedda kostnader kunna komma att uppstå upptages dock här 4,5 milj. kronor.

B. Barnsjukhuset i Polen.

Som ovan omtalats, synes av nu verkställda undersökningar att döma det svenska barnsjukhuset i Otwock kunna emottaga ytterligare 100 patienter utöver de 300, för vilka anläggningen från början avsetts. Med hänsyn till det utomordentligt stora behovet av vårdmöjligheter för tuberkulösa barn i Polen synes det synnerligen önskvärt, att en sådan utvidgning företages. Utrustningskostnaden för ytterligare 100 platser torde uppgå till omkring 160 000 kronor. För uppförandet av en ligghall åtgår omkring 30 000 kronor samt för vissa planerings- och jordarbeten på sjukhusområdet ytterligare 30 000 kronor, eller tillhoppa 220 000 kronor.

IV. Kulturell hjälp.

Från svensk sida har hittills — både från statligt och enskilt håll — endast i relativt obetydlig utsträckning upptagits frågor rörande kulturell hjälpverksamhet. Man har i första hand önskat genomföra sådana primära materiella hjälpåtgärder, som tjänat till att uppehålla livet på särskilt utsatta befolkningsgrupper i de krigshärjade länderna, främst barnen.

Det synes dock på längre sikt vara mycket betydelsefullt att betingelser skapas för utbildning inom vissa för återuppbyggnadsarbetet viktiga yrkesområden; särskilt gäller det här läkare, ingenjörer och lärare. Anordnande av skolgång för barnen i de krigshärjade länderna är även en viktig angelägenhet.

Från statens sida ha insatserna på detta område hittills i huvudsak begränsats till vissa åtgärder beträffande medicinsk utbildning i Polen samt tryck av akademiska läroböcker på polska, varjämte möjligheter beretts för norsk ungdom att erhålla yrkesutbildning i Sverige och för vissa kategorier norska och finska studenter att vinna akademisk utbildning härstädes. De intresserade enskilda organisationernas insatser ha på grund av bristande ekonomiska resurser icke kunnat erhålla önskvärd omfattning. Det torde böra nämnas att andra länder, t. ex. Danmark, i betydligt större utsträckning bedrivit kulturell hjälpverksamhet.

Tidpunkten synes nu vara kommen att dryfta möjligheterna för en ökad svensk kulturell hjälpverksamhet. I första hand torde härvid böra upptagas frågan om beredande av bättre levnadsbetingelser för elever och lärare vid vissa högre läroanstalter i krigshärjade länder. I vissa fall äro livsmedelsresurserna så små, att något produktivt arbete icke kan utföras. Det skulle därför vara av största värde, om man från svensk sida kunde ställa livsmedel till förfogande för bispisningar på samma sätt som redan sker för barn. Med hänsyn till önskvärheten av samordnad transport och utdelning samt kontroll av svensk personal synes det vara lämpligt att sådana utspisningar anordnades på orter, där svensk hjälpverksamhet redan bedrivs. Kommittén vill förslagsvis nämna Warszawa, Gdansk, Hamburg, Berlin och Wien. En begränsning till dessa orter skulle medföra att någon särskild transport- och organisationsapparat icke bleve erforderlig.

Omfattningen av sådana utspisningar torde böra bero dels på för ändamålet tillgängliga svenska livsmedelsresurser och dels på förberedande undersökningar på platsen, varför några mer preciserade förslag för närvarande icke kunna angivas.

Undervisningen vid universitet, högskolor och andra läroanstalter hämmas enligt samstämmiga uppgifter i högsta grad av bristen på olika slag av studiematerial. En viss svensk hjälpinsats har redan ägt rum i form av statlig hjälp till Polen (se ovan) samt genom de frivilliga organisationernas verksamhet. Denna hjälp torde emellertid böra utvidgas, främst genom leveranser av skolmaterial och laboratorieutrustning samt av litteratur som kan anskaffas eller inom rimlig tid tryckas i Sverige. Omfattningen av en sådan hjälpaktion kan icke angivas utan närmare samråd med vederbörande försörjningsmyndigheter.

Slutligen torde det vara synnerligen önskvärt att möjligheter beredas för utländska specialister inom ovannämnda områden att under en kortare tid besöka Sverige för att genom särskilt anordnade kurser och konferenser ytterligare förbereda sig för sina arbetsuppgifter i hemlandet.

Någon detaljerad uppskattning av kostnaderna för här föreslagna kulturella hjälpåtgärder kan för närvarande icke framställas. Vissa bidrag från enskilt håll, främst svenska Europahjälpen, synes kunna påräknas beträffande livsmedelsleveranser för utspisningar. Kommittén upptager förslagsvis för innevarande budgetår ett belopp av 3 milj. kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer kommittén att medel måtte äskas för följande ändamål:

1. Vård av finska barn	kronor	1 800 000
2. Kostnader för repatrianter, inberäknat sjukhus- och transportkostnader, tillhopa	»	13 100 000
3. Ytterligare medel för yrkesutbildning av norsk ungdom	»	1 000 000

4. Ytterligare medel för baracker till Nordfinland	kronor	1 000 000
5. Barnbespisningar i Tyskland	»	4 500 000
6. Utvidgning av sjukhus i Polen	»	220 000
7. Kulturell hjälpverksamhet	»	3 000 000
		Kronor 24 620 000.

Departements-
chefen.

Vid anmälan av proposition nr 215 till innevarande års riksdag framhöll jag, att därest ytterligare medel skulle erfordras för internationell hjälpverksamhet, framställningen härom borde avse konkret utformade förslag. Svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet har nu, med iakttagande härav, anmält de regleringsbehov och nya medelsbehov som aktualiserats efter framläggandet av nyssnämnda proposition.

Vad angår de i kommitténs promemoria under rubriken Pågående hjälpåtgärder inom Sverige gjorda framställningarna vill jag tillstyrka, att för tiden intill utgången av innevarande budgetår anvisas 1,8 miljoner kronor till sjukvård för finska barn. I likhet med kommittén anser jag, att avveckling av ifrågavarande hjälpaktion nu bör förberedas. Under sådana förhållanden synes någon ytterligare medelsanvisning för detta ändamål icke nödvändig.

Å de belopp som hittills disponerats för bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete har, såsom framgår av promemorian, uppkommit en besparing av 2,5 miljoner kronor. Kommittén föreslår, att 2 miljoner kronor härav användas till täckning av ännu icke reglerade kostnader för repatriantverksamheten under budgetåret 1945/46. För att detta skall kunna ske, fordras att särskilda medel anvisas för reglering av vissa merkostnader för yrkesutbildning av norsk ungdom i Sverige och för leveranser av baracker till Nordfinland. Jag tillstyrker kommitténs förslag, att två anslag å vardera 1 miljon kronor äskas för dessa ändamål.

Sedan 2 miljoner kronor sålunda avräknats å de tidigare, ännu icke reglerade kostnaderna för repatriantverksamheten, skulle enligt promemorian 3 990 000 kronor återstå att täcka. Kostnaderna för samma verksamhet för innevarande budgetår beräknas till 7 miljoner kronor, varjämte 750 000 kronor avses för sjukhusvård åt repatrianter för tiden 1 oktober 1946—30 juni 1947 samt 1 350 000 kronor för transportkostnader för tiden 1 januari 1945—30 juni 1947, eller tillhopa (3 990 000 + 7 000 000 + 750 000 + 1 350 000 =) avrundat 13 100 000 kronor. Mot kommitténs beräkningar har jag intet att erinra.

I fråga om nya hjälpåtgärder förordar jag, att 4,5 miljoner kronor anvisas för barnbespisning i Tyskland. Det synes vidare ändamålsenligt, att det svenska barnsjukhuset i Otwock i Polen utvidgas, så att det kan mottaga ytterligare 100 patienter. Enligt kommitténs beräkningar skulle detta kunna ske för en kostnad av 220 000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp äskas för ändamålet.

De hittillsvarande svenska hjälpåtgärderna i krigshärjade länder ha avsett materiell hjälp främst i form av livsmedel, läkemedel och kläder. Det torde böra prövas att på sätt kommittén föreslagit i viss utsträckning kom-

binera denna hjälp med kulturell hjälp i form av leveranser av skolmaterial och laboratorieutrustning samt litteratur. Vidare bör undersökas möjligheterna av att här i riket anordna kurser för utländska studerande. Jag får tillstyrka att ett i förhållande till kommitténs förslag till 2 miljoner kronor reducerat belopp anvisas för ändamålet.

Med de här förordade medelsanvisningarna beräknas en odisponerad reserv å 1,5 miljoner kronor komma att föreligga å det äldre, allmänna anslaget. En sådan reserv torde böra hållas för helt oförutsedda behov.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under sjunde huvudtiteln å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa följande anslag, med härefter angivna belopp, nämligen:

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Sjukvård för finska barn ett reservationsanslag

av kronor 1 800 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Repatriantverksamhet ett reservationsanslag av .. kronor 13 100 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Yrkesutbildning i Sverige av norsk ungdom ett reservationsanslag av kronor 1 000 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Leverans av baracker till Finland ett reservationsanslag av kronor 1 000 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Barnbespisningar i Tyskland ett reservationsanslag av kronor 4 500 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Utbyggnad av det svenska barnsjukhuset i Polen ett reservationsanslag av kronor 220 000;

Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete: Kulturell hjälp ett reservationsanslag av kronor 2 000 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.